

Vergelijkend onderzoek stroomuitval Bollenstreek

In 2008 is aan de hand van een publieksenquête onderzocht in hoeverre burgers zelfredzaam waren bij de stroomuitval in de Tieler- en Bommelerwaard. Naar aanleiding van de stroomuitval in de Bollenstreek van begin dit jaar is opnieuw onderzocht in hoeverre burgers zelfredzaam waren. Uit beide onderzoeken komt naar voren dat burgers tijdens een stroomuitval, ook wanneer alternatieve communicatiemiddelen worden ingezet, nauwelijks worden bereikt door gemeenten en hulpdiensten, maar dat zij zichzelf goed kunnen redden.

Op een besneeuwde zaterdagavond, 9 januari 2010, wordt de Bollenstreek getroffen door een stroomuitval. Rond half acht is het plotseling donker in grote delen van de gemeenten Hillegom, Katwijk, Lisse, Noordwijk en Teylingen. 80.000 tot 100.000 mensen zitten zonder stroom. De oorzaak van de stroomuitval blijkt te liggen in een hoogspanningsstation in Sassenheim. Vanaf 22.30 uur worden de getroffen gemeenten stapsgewijs weer voorzien van stroom. De laatste huishoudens beschikken rond 1.30 uur weer over elektriciteit. Achteraf blijkt dat voor de meeste mensen deze kortdurende stroomuitval niet tot grote problemen heeft geleid. Zo meldt een inwoner van de Bollenstreek in het plaatselijke dagblad: *'We zaten in Lisse gezellig met de buren bij elkaar met een flesje wijn. We hebben rustig afgewacht.'*

Studenten van Saxion Enschede en Deventer onderzochten, via meer dan 300 enquêtes met getroffen, welke feitelijke handelingen bewoners hebben verricht voorafgaand en tijdens de stroomstoring en op welke manier de bewoners het overheidsoptreden hebben beleefd. Dit onderzoek is qua opzet en vraagstelling vergelijkbaar met een eerder gehouden onderzoek naar zelfredzaamheid in de Tieler- en Bommelerwaard. In 2008 viel daar de stroom twee dagen uit als gevolg van een ongeval met een Apache helikopter. Doel van het onderzoek in de Bollenstreek was om te kijken of de bevindingen van het onderzoek in de Tieler- en Bommelerwaard eenmalig waren of dat zij kunnen worden bevestigd door onderzoek naar een enigszins gelijksoortig incident. Enigszins, omdat de duur van de

stroomstoring in de Bollenstreek aanzienlijk korter was en mede daardoor de stroomuitval door bewoners in de Tieler- en Bommelerwaard respectievelijk de Bollenstreek verschillend werd beleefd.

Het onderzoek is uitgevoerd met ondersteuning van Crisislab¹. Onderzoekers van deze onderzoeksgroep onderzochten eerder de stroomstoring in de Bommeler- en Tielerwaard.² Uit de evaluatie van deze stroomstoring bleek dat de getroffen nauwelijks informatie van de overheid hebben ontvangen, ondanks de inspanningen van de overheid om burgers via alternatieven, zoals geluidswagens en de rampenzender, te bereiken. Uit de evaluatie van de stroomstoring in de Bollenstreek, twee jaar later, waren dezelfde verschijnselen waarneembaar: De gemeenten in de Bollenstreek hebben hun burgers nauwelijks weten te bereiken met hun informatie tijdens de stroomstoring aldaar.

Voorafgaand aan de stroomstoring hebben gemeenten in de Bollenstreek algemene informatie verstrekt over wat te doen bij een crisis of ramp, bijvoorbeeld via de *Denk Vooruit* campagne. Uit de publieksenquête bleek dat slechts 43% van de bewoners (al dan niet bewust) maatregelen heeft genomen ter voorbereiding op een stroomstoring. Het gaat hierbij dan vooral om de aanschaf van zaklampen of kaarsen. Voor slechts 8% van de ondervraagden was de *Denk Vooruit* campagne hiervoor een informatiebron. Dit is relatief laag, omdat 41% van de ondervraagden aangaf ooit van de *Denk Vooruit* campagne te hebben gehoord. De respondenten gaven aan maatregelen vooral te hebben genomen op basis van al aanwezige eigen kennis over hoe je je dient voor te bereiden op calamiteiten (41%) en op basis van eigen ervaringen uit eerdere stroomstoringen. Van de mensen die geen voorzieningen hadden getroffen, gaf 41% aan dat zij dit niet hebben gedaan omdat zij vonden dat ze zich voldoende hadden voorbereid. 33% van de respondenten gaf aan een dergelijke stroomstoring niet te hebben verwacht. Deze resultaten zijn vergelijkbaar met de uitkomsten uit het onderzoek in de Tieler- en Bommelerwaard.

¹ Crisislab is de onderzoeksgroep die uitvoering geeft aan het onderzoeksprogramma van de leerstoel Fysieke Veiligheid en Crisisbeheersing aan de Vrije Universiteit Amsterdam.

² Zie A. Scholtens en I. Helsloot, *Stroomuitval in de Bommeler- en Tielerwaard in december 2007. Een evaluatie van de hoofdstructuur van de rampenbestrijdingsorganisatie in de regio Gelderland Zuid in termen van effect*, Arnhem: Roos en Roos, 2008.

Tijdens de stroomstoring hebben de getroffen gemeenten ingezet op informatievoorziening via de rampenzender en het Internet. Ook hebben zij voertuigen van hulpdiensten met zwaailichten door de getroffen wijken laten rondrijden. Daarnaast hebben de getroffen gemeenten politie- en brandweerposten geopend voor vragen van burgers. Desondanks noemt minder dan een op de tien ondervraagden de ingezette middelen als informatiebron. Opvallend hierbij is dat 63% van de respondenten wel hulpdiensten hebben gehoord of gezien, maar dat zij deze hulpdiensten niet als bron van informatie hebben gebruikt. Het was voor hen veelal niet duidelijk dat je de hulpdiensten ook staande kon houden voor meer informatie.

Meer dan de helft van de getroffen en zegt ook actief op zoek te zijn gegaan naar informatie. De informatie werd vooral gezocht in het eigen netwerk van burens, kennissen en familie. Dit was voor 43% de belangrijkste bron van informatie. In minder dan de helft van de gevallen (41%) voldeed de verkregen informatie aan de behoefte. Vooral de informatie over de duur van de stroomstoring en instructies over wat te doen werden als onvoldoende beoordeeld. Deze resultaten zijn eveneens vergelijkbaar met de uitkomsten uit het onderzoek in de Tieler- en Bommelerwaard. Het informele netwerk van burens, familie en kennissen vormde de belangrijkste informatiebron tijdens die stroomuitval. De officiële kanalen zoals de rampenzender werden veel minder als informatiebron gebruikt.

Ondanks dat gemeenten actief informatie hebben verspreid, laten de bewoners van de Bollenstreek zich kritisch uit over het optreden van de gemeenten. De gemeenten zouden in de beleving van de bevroegden tijdens de stroomstoring onvoldoende informatie hebben verstrekt. Wel vindt 41% van de ondervraagden dat de gemeenten adequaat hebben gehandeld tijdens de stroomstoring, terwijl in de Tieler- en Bommelerwaard slechts 21% deze mening is toegedaan. Het is niet ondenkbaar dat bewoners bij een korte stroomuitval van gemiddeld 4 uur niets of weinig van gemeenten verwachten.

Tot slot

De evaluatie van de stroomstoring in de Bollenstreek bevestigt dat, net als tijdens de stroomstoring in de Bommeler- en Tielerwaard, de informatie vanuit de overheid burgers nauwelijks bereikt. Dat laat onverlet dat burgers wel informatie over de aard van het incident verwachten en instructies willen ontvangen over hoe met het incident kan worden omgegaan. Middels welk medium deze informatie op een efficiënte en snelle wijze bij de burger terecht kan komen, is tijdens het onderzoek naar de Bollenstreek niet onderzocht en vraagt, zeker in het licht van een stroomuitval, om nader onderzoek. De vraag die daarbij gesteld moet worden, is wat de rol is van overheden bij een uitval van de stroomvoorziening en op welke wijze overheden met hun communicatieboodschap het beste aansluiten bij de informatiebehoeften van (zelf)redzame burgers.

Elektriciteitstransporteur presenteert lange termijn visie op hoogspanningsnet

TenneT pakt 11 uitlopers in hoogspanningsnet aan

Stefan Wesselink,
communicatieadviseur
TenneT

In 2009 is naar aanleiding van de storing in de Bommelerwaard na het gelijktijdig doorsnijden van twee hoogspanningscircuits door een helikopter, in opdracht van de minister van Economische Zaken onderzoek verricht naar de zogenoemde uitlopers op 110 kV- en 150 kV-niveau. TenneT, de elektriciteitstransporteur van het Nederlandse hoogspanningsnetwerk, presenteerde onlangs haar Visie2030 waarin zij, mede naar aanleiding van dit onderzoek, aankondigt 127 miljoen euro te investeren in zogenoemde uitlopers in het hoogspanningsnetwerk. De leveringszekerheid van elektriciteit wordt hier stevig door vergroot.